

Egem

Groenten en varkens

12 juni 2010

Het moet geweest zijn tijdens één van de veel te talrijke nutteloze vergaderingen waar ik destijds regelmatig mee geteisterd werd, dat iemand zich voorstelde en daarbij vermeldde dat hij afkomstig was van „Pêhttèm“. Hetgeen ik niet verstond. Desgevraagd herhaalde hij dat nog eens. Aan mijn verbijsterde uitdrukking moet duidelijk te zien geweest zijn dat het muntje bij mij niet gevallen was. De man dacht dat ik ongeveer stokdoof moest zijn want met een flinke stemverheffing zei hij nogmaals „Pêhttèm!“ Toen ik vroeg waar dat ergens lag op het Europese continent zei hij: „Tee'n Tielt“ (in de nabijheid van Tielt). En toen, ja toen wist ik dat het ging over Pittem, een dorp in onze provincie West-Vlaanderen. Een triviale gebeurtenis, ik geef het graag toe, waar ik desondanks moest aan terugdenken toen ik in „Marching 2010“ de aankondiging las voor de Zomerwandeling van de Curieusneuzen uit, jawel, Pittem.

In het licht van het bovenstaande was het niet al te verwonderlijk dat deze wandeling begon met een „déjà vue“. Tot drie keer toe zelfs sloeg de verwarring of de herkenning toe. Om te beginnen: „Curieusneuzen“? Mijn in dialect gemarineerd taalgevoel zegt me dat het „Curieuzeneuzen“ (nieuwsgierige Aagjes) moet zijn. Is dat eventueel de spotnaam waarmee de Pittemnaars bedacht zijn? Ik heb het niet kunnen achterhalen. Maar het viel me wel op dat de pijltjes die de wandelclub gebruikte om ons op het juiste pad te houden refereerden aan „Curieus West-Vlaanderen“. Vandaar misschien.

Verder was er op het adres dat in de wandelkalender stond... niets! Toen ik daar aankwam was het er abnormaal stil en het hek was stevig gesloten. Géén aanduiding echter dat men hier niet moest zijn. Misschien vertrouw ik te veel, te blindelings, op de informatie in „Marching“, het dikke boek dat meer dan 2000 wandelingen presenteert

verdeeld over het ganse jaar. Wanneer een organisator al meer dan een jaar van tevoren de informatie over een tocht moet doorgeven, tja, dan kan er al eens iets veranderen. Maar de Curieusneuzen hadden toch minstens rekening kunnen houden met naïevelingen zoals ik en een boodschap ophangen met een verwijzing naar het nieuwe adres. Wel hing er, na even rondspeuren, een „Marspijl“. Dat is een purperen pijl op een witte achtergrond die gebruikt wordt om ver tot in de omtrek, langs min of meer grote banen, degene die zich naar het startpunt begeeft naar de juiste plek te leiden. Met wisselend succes doorgaans. Maar goed, de richting die de pijl aangaf heb ik dan maar over vele kilometer gevolgd. Evenals wat de volgende, zeer spaarzaam aangebrachte, marspijlen aangaven om ten slotte in het Cultureel Centrum van Egem aan te komen. En daar bleek zowaar inderdaad het beginpunt te zijn van deze wandeling met zijn „Zeer rustig en landelijk gelegen parcours“ en „sfeervolle en avontuurlijke veldwegen in de Verbiestgemeente“. Er moet daar bij de Curieusneuzen iemand uit de reclamewereld zitten.

Ik was voorlopig de enige wandelaar in de nieuwe zaal waar moest ingeschreven worden.

Tussen de twee heren die doende waren om zich te installeren ontspan zich ongeveer het volgende gesprek:

„Die rustposte, è da ên Pêhttêm? (Is de rustpost in Pittem?).

„Ja, boo'n den bibliejoteke“ (Ja, boven de bibliotheek).

„Ah, tee'n de Maristen. Ên Pêhttêm“. (Ha, dichtbij de Broeders Maristen. In Pittem)
Déjà vue, jawel.

Het weer was goed. Nog niet helder bij het begin van de wandeling, maar het wolkendek leek toch niet al te hardnekkig. Wat ook klopte want al vrij vroeg op de morgen toonde de zon zich als een heldere opalen schijf om even later volop te gaan schijnen. Volop? Nu ja er kwamen zo nu en dan wel wat wolken aanzeilen die het uitbundige licht temperden. „Wisselend bewolkt“ heet dat dan in het jargon dat het weerbericht hanteert. Aangenaam wandelweer, dat wel. Zodat de 24 kilometer die aangeboden werden alvast op de goede voet konden starten. Wat dat betreft zat het dus wel goed. Of, zoals ik op een affiche voor de zeer aanstaande verkiezingen zag staan: „het zit wel snor“. De man die vanaf het vierkantemeter bord glimlachend op me neerkeek had op zijn eigen foto een rudimentaire, borstelige snor getekend en zijn slogan was: „Het zit wel snor met Baert“. Ik heb er al veel slechtere en onnozeler gezien.

Indien ik wat over de wandeling in zijn algemeenheid mag zeggen, dan dit: het epitheton „avontuurlijk“ dat deze wandeling meekreeg was op zijn zachtst gesteld een overdrijving. Al zaten er dan toch genoeg elementen in die verhinderden dat ze naar de volkomen verveling afzakte.

Het curieuze (!) huis aan het dorpsplein in Egem: „In d'Hespe“.

Ook dat is natuurlijk waar! De stank moet je erbij nemen.

In tegenstelling tot wat gewoonlijk het geval is, was het eerste gebouw dat me opviel toen ik op het dorpsplein van Egem opreed, nu eens niet de kerk. Maar wel een bont gekleurd huis dat er door zijn blijkbaar respectabele leeftijd wat kromgetrokken uitzag. Het heette bovendien ook nog „In d'Hespe“ (In de Hesp). Het leek wel een omen. Immers, door mijn wandelen aldaar heb ik het platteland in West-Vlaanderen leren associëren met... varkens! En dat zijn toch de leveranciers van de bovengenoemde etenswaar. Wel, de massale aanwezigheid van die dieren maakte zich ook nu bij herhaling kenbaar. Namelijk door het complexe en zeer doordringend aroma dat

de bedrijven afscheiden waar dat vee wordt gekweekt. Deze „Flora Porca“ is een loodzware geur van wat dieren afscheiden die met te velen op te weinig plaats zijn samengeperst, verfijnd met een delicate toets van beestenvoer en ammoniak. Een parfûmier zou hier wellicht tot wanhopige razernij gedreven worden. De gewone wandelaar, Jeroen met de Wandelschoen, kan enkel maar zijn schouders ophalen en zijn tempo wat opdrijven. Om snel bij de volgende varkensfokkerij te komen.

Behalve varkens schijnen hier ook veel groenten gekweekt te worden. Zowel onder glas als in de open lucht.

Ik heb tenminste herhaaldelijk uitgestrekte akkers en serres gezien waar een of ander eetbare plantensoort tot wasdom kwam. Kool, aardappel, worteltjes, spinazie, graan... Tja, een mens moet toch ergens naar kijken wanneer het landschap zelf verder niet zoveel te

Hier groeien bloempotten in het veld!

Zomaar een plas of... een oude bomkrater? Langs het traject waren meerdere van dit soort poelen te zien.

bieden heeft. Ik heb zelfs een tuinbouwbedrijf gezien waar bloempotten groeien! Of zo zag het er toch uit. Al zal het dan wel te doen geweest zijn om de nog petieterige plantjes die in de potten stonden. Overigens kent men in Egem de „Saladekermis“ die aan het eind van deze maand weer op losbarsten staat. Misschien een verwijzing naar die hele groentenkwekerij want wij gebruiken het woord „salade“ ook wel eens wanneer we simpelweg „sla“ bedoelen...

Onderweg zag ik verschillende waterplassen. Niet al te groot van omvang en in vele gevallen bijna cirkelrond. Het soort poel dat je hier bij ons in de streek wel eens aantreft langs grote rivieren. Een aanwijzing dat daar in het verleden het water van de rivier met geweld over de dijk is geslagen en in het land buiten de dijk min of meer diepe gaten heeft uitgespoeld. Echter lijkt me dat in dit stukje West-Vlaanderen nauwelijks mogelijk omdat er helemaal geen grote waterlopen dicht genoeg in de buurt te vinden zijn. Zouden het misschien bomkraters kunnen zijn? Hoewel, daarvoor ligt deze streek dan weer net iets te ver van het vroeger IJzerfront uit de Eerste Wereldoorlog verwijderd... Ik weet het niet en ik heb er ook niets kunnen over terugvinden. Maar goed, zo blijft er achteraf toch iets wat

intrigeert.

Ik vond meerdere verwijzingen naar molens maar ik heb er uiteindelijk geen enkele gezien! Er was, bijvoorbeeld, een Molenlandroute en een Peer-boommolenstraat maar de grond voor die naamgeving is me niet gebleken. Wel passeerde ik aan een site waar nog slechts een groot geel bord duidelijk maakte dat er hier ooit een molen stond. Nu staan er alleen nog enkele big bags met bouw-materiaal en is de molen tot de laatste baksteen afgebroken. Dit was de plaats waar, tot niet zo

lang geleden, het overblijfsel van de Plaatsmolen stond. Niet méér dan een wat pokdalige romp, overigens. Er wordt nu aan gewerkt om die molen weer in zijn oude glorie te herstellen. Schijnt het.

De oudste vermelding van een molen in Pittem gaat terug tot 1386. De naam „Plaatsmolen“ is niet alleen hier gebruikt maar in nog enkele andere gevallen die helemaal geen uitstaans hebben met dit stuk industriële archeologie. De molen die nu afgebroken is, was een bakstenen stellingmolen op een wal die in 1909 werd gebouwd. Dat bouwjaar is bekend doordat het in grote smeedijzeren cijfers te lezen stond op het balkon. Bij de bouw werden duidelijk vele oude molenonderdelen gebruikt. Het opschrift 1786 en het siermotief in Lodewijk XIV-stijl op het bovenwiel wijzen daarop. In 1950 werd de molen stilgelegd en werden de wieken weggehaald. In 1995 werden een aantal dringende werken uitgevoerd die nodig waren opdat de molen überhaupt zou kunnen blijven bestaan en niet in mekaar

Zo heeft de Plaatsmolen er uitgezien. (Foto van het internet gehaald)

zou zakken. Deze werken gebeurden toen wel in het vooruitzicht van een latere maalvaardige restauratie maar dat is er tot nu toe nog steeds niet van gekomen. Al geeft de tekst op het gele bord dan wel wat hoop in die richting, de site ziet er echter niet naar uit alsof het er gunst van de activiteit.

Uit Pittem en Egem moeten er aan het begin van vorige eeuw tamelijk velen zijn uitgeweken naar het land van de onbeperkte mogelijkheden waar geluk staat ingeschreven in de grondwet: de Verenigde Staten van Amerika. Een merkwaardig (en tragisch) verhaal wordt verteld door een plaat aan de muur rond het kerkhof van Pittem. In 1906 vertrok de in Pittem geboren Valère Meerschaert met zijn vader naar de USA. In 1915 kwam hij terug naar hier en meldde hij zich als vrijwilliger bij het Belgische leger. Hij diende vervolgens als soldaat aan het front. Hij schijnt het zelfs tot adjudant gebracht te hebben. In 1918 ging Valère met verlof naar huis en in Chicago sprak hij voor de leden van de Rotary Club in het Sheratonhotel over de toestanden aan het front. Bijna aan het eind van de oorlog sneuvelde Valère alsnog bij een (waarschijnlijk zinloze) doorbraakpoging van het Belgische leger.

Je zal ze niet zo snel vinden de emigranten die terugkeren om het vaderland te verdedigen dat ze uit economische noodzaak ontvluchtten. „Gevallen op het veld van eer“ heet het

dan. Hoewel het me totaal ontgaat welke eer er te behalen valt om door de waanzin van anderen aan je eind te komen in een land dat je voorheen heeft uitgespuwd.

Al veel eerder dan Valère had Pittem nog een illustere zoon voortgebracht: Ferdinand Verbiest SJ. Dat viel me al direct op omdat er in de aankondiging van de wandeling reeds sprake was van deze Verbiest. Bovendien kruisten de lussen die voor ons, wandelaars, waren uitgezet herhaaldelijk een Verbiest fietsroute. Dus was het wel de moeite waard om meer over deze personaliteit te weten te komen.

De man werd in Pittem op 9 oktober 1623 geboren. Hij was een Vlaams jezuïet, missionaris en astronoom. Ferdinand Verbiest stu-

deerde in Leuven en Mechelen. Hetgeen hij afrondde met een studie theologie in Rome en Sevilla. Hij trad in bij de Jezuitenorde in 1641 en hij werd in 1659 naar China uitgezonden als missionaris. Dat was ten tijde van de Qing-dynastie aldaar. Een andere jezuïet, Johann Adam Schall von Bell, riep hem naar het keizerlijk hof als assistent. Daarmee deed de Chinese keizer een gouden greep want Verbiest was niet de eerste de beste. Hij bouwde een instrumentarium voor het Oude observatorium van Bejing. Het kan daar vandaag nog steeds bewonderd worden. Daarenboven was hij medeverantwoordelijk voor de wijziging van de Chinese kalender. Om die niet geringe taak te onderbouwen baseerde hij zich op zijn sterrenkundige waarnemingen. Deze apostel die de Chinezen de leer van de naastenliefde probeerde aan te praten ontwierp echter ook lichte kanonnen voor het leger van keizer K'ang-si. Deze laatste had blijkbaar een ruime belangstelling want Verbiest gaf hem ook nog lessen in wiskunde. Verassend genoeg ontwierp Verbiest ook nog de eerste stoomauto en een thermometer. Hij tekende ook een andere wereldkaart. Volgens de tekening die ik van die stoomauto heb gezien werkte dat ding met... een turbine! Over zijn tijd vooruit zijn gesproken... Omwille van zijn verdiensten kreeg hij de keizerlijke toestemming om in het ganse Chinese keizerrijk te prediken en werd hij benoemd tot mandarijn. Hij kwam aan zijn einde in 1688 door een val van zijn paard. De Vlaming kreeg een Chinese staatsbegrafenis. De keizer graaide even in de staatskas en hij betaalde het mausoleum waarin Verbiest werd bijgezet.

Nog een bizarre kanttekening bij het uitstapje van Verbiest op het gebied van de wapenkunde was dat de kanonnen die hij had ontworpen later gebruikt werden om op Westerlingen te schieten! Dat zat zo.

Tussen 1899 en 1901 kende China de zogenaamde Bokseropstand of Bokseroorlog. Hierbij kwam een Chinese nationalistische beweging in opstand. Ze noemden zichzelf de

„Vuisten der Gerechtigheid“. Vandaar dat iemand op het idee moet gekomen zijn om de tegenstanders in dit conflict te karikaturiseren als „Boksers“. De aanleiding voor de opstand was dat aan het einde van de negentiende eeuw steeds meer Westerse landen toegang kregen tot China en hun cultuur probeerden op te dringen. Dit tot ongenoegen van vele Chinezen. De Bokseropstand, die in dat ongenoegen wortelde, luidde het einde in van de

Daar ligt ie dan: de berg van Pittem. Niet erg indrukwekkend, ik geef het toe. Maar de foto doet de heuvel geen recht. Hij ziet er echt wel wat meer indrukwekkend uit

keizerlijke dynastie. De opstandelingen vi-
seerden echter niet enkel de keizer en de
keizerin maar ze wilden dus ook de westerse
kolonisten verdrijven. Het is hun zuur opge-
broken.

Behalve de Verbiestrouten kruisten we zo nu
en dan ook de Wastineroute. Dat is eigenlijk
een fietsroute die de liefhebbers laat kennis-
maken met het lichtglooiende landschap in
de buurt van Tielt. Lang geleden was dit een
immens bos- en heidegebied, verdeeld in
„wastines“. „Wastine“ of „wastina“ is een oud
middeleeuws woord dat „onvruchtbare
grond“ betekent. Het woord duikt geregeld op
in geschriften waar West-Vlaamse gronden
of eigendommen worden besproken. Van
bossen is hier ondertussen absoluut geen

sprake meer. Overal zie je akkers die, naar ik vermoed, vruchtbaar zijn. Golvend is het
landschap echter nog steeds. In Pittem heeft men zelfs een berg. De Bergstraat leidde er
overheen en het was best een bult die mee kon geteld worden. Al zal die dan in de grote
bergprijs geen hoge ogen gooien.

Er is op deze wandeling een ban verbroken. Was het tot voor kort steeds zo dat, indien er
een spoorwegovergang op mijn weg lag, ik onvermijdelijk op flikkerende rode lichten,
rinkelende bellen en gesloten slagbomen werd getrakteerd, nu was de trein elke keer net
weg tegen de tijd dat ik aan de overweg kwam. Of hij kwam juist nadát ik de spoorlijn had
overgestoken. Het kan geen toeval geweest zijn want het is meerdere keren gebeurd. Tja,
de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
(NMBS) is niet meer wat ze geweest is. Misschien is mijn
nieuwe verstandhouding met de spoorwegen wel te wij-
ten aan het feit dat hier te lande nog nauwelijks een trein
op tijd rijdt!

De zendmast van de VRT (Vlaamse Ra-
dio en Televisie). Heus geen kleintje!

Egem heeft een Vliegvelddweg en daar waren twee din-
gen te onderscheiden die me intrigeerden. In die straat
is, ondanks zijn naam, in geen velden of wegen een
vliegveld te bekennen. Het is er echter wel geweest. Al
schijnt er nu nog maar heel weinig van bekend te zijn.
Gespecialiseerde websites zijn erg kort van stof in dit
verband. Tijdens de Eerste Wereldoorlog had Flieger Ab-
teilung 45B hier een poot aan de grond. Ze kwamen in
Egem in juni 1917. Ze zijn daar een tijdje blijven hangen
want eerst einde maart 1918 hebben ze weer hun bie-
zen gepakt. Anderen zijn hier nog veel minder lang ge-
bleven. Zoals de Flieger Abteilung A 238, Schusta
11(SchutzStaffel? Dat heeft dan later nog een heel an-
dere, sinistere betekenis gekregen), Schusta 12 en
Schusta 13. Het vliegveld lag in Egemkapelle en de offi-

cieren verbleven in het kasteel aan de Kasteeldreef. Zoals gezegd blijven er, bij mijn weten, geen direct zichtbare tekenen van dit vliegveld.

Ook al aan of bij de Vliegveldweg is een enorm hoge zendmast te vinden. Nu ja, vinden? Je kan er niet naast kijken want het ding is van overal zichtbaar. Het is de VRT-toren van Egem. Liefst 291,40 meter hoog! Toen ik daar kwam aangewandeld verdween de top van de mast opeens in de mist! Dus zo laag hing bij tijd en wijlen de bewolking. Even later ving die top echter alweer de zon. Nog voordat het op de begane grond het geval was.

De mast draagt de antennes voor de TV-uitzendingen van de VRT. Dat zijn nu enkel nog DVB-T digitale uitzendingen sinds de definitieve uitschakeling van de analoge TV-zenders in november 2008. Verder zijn hier nog thuis: de radio-uitzendingen van de VRT (Radio 1, Radio 2, Klara, MNM, Studio Brussel) en de uitzendingen van een aantal andere zenders die niet tot de openbare omroep behoren. Zoals Q-Music, JOE fm, Radio Contact en Radio Nostalgie. De operatoren voor de mobiele communicatie (Base, Mobistar en Proximus) konden er ook nog wat antennes op kwijt. De toren werd gebouwd in 1973 ter vervanging van de in 1958 opgerichte televisiemast van Ruislede.

Eén spannende ontmoeting stond nog te gebeuren: een dikke madam in bikini. De beide onderdelen van haar vestiment waren duidelijk tot een een zeer overspannen bestaan veroordeeld. Pieter Paul Rubens zou verrukt geweest zijn door dit overaanbod aan vrouwelijk vlees en hij zou zeker naar het palet en het penseel gegrepen hebben. Met één ding zou hij echter wel wat moeite hebben gehad: ze reed op een fiets.

„Avontuurlijk“ zei men. Daar heb ik dan toch een enigszins andere kijk op...

© Michel Christiaens